

Z kroniki naukowej

KRONIKA INSTYTUTU ZACHODNIEGO 1989 - 1991

1989

Z okazji 50. rocznicy śmierci Romana Dmowskiego Instytut Zachodni i Instytut Historii UAM zorganizowały w dniu 6.1. sesję naukową poświęconą jego życiu i myśli politycznej (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1989, ss. 165 - 168).

W dniu 13.1. delegacja IZ w składzie: dyrektor prof. dr Antoni Czubiński, wicedyrektor prof. dr Lech Janicki oraz prezes Kuratorium prof. dr Henryk Olszewski zostali przyjęci przez ministra spraw zagranicznych Tadeusza Olechowskiego. Omawiano sprawy związane z sytuacją i działalnością naukową IZ.

W dniu 3.2. wizytę w IZ złożył wojewoda poznański dr Bronisław Stęplowski, który zapoznał się z obecną działalnością i potrzebami IZ.

W dniu 14.2. wizytę w IZ złożyła delegacja Mongolskiej Republiki Ludowej z *attaché* ambasady tego państwa w Polsce Gonbynem Daszdawasem.

Dr Andrzej Sakson, pracownik naukowy Zakładu Socjologii IZ, przejął w dniu 1.3. obowiązki sekretarza naukowego Instytutu po doktorze Tomasz Budnikowskim.

W dniu 3.3. odwiedził IZ Frederick H. Kasten, prof. anatomii uniwersytetu w Luisianie (USA), który przede wszystkim interesował się zbiorami Zakładu Badania Dziejów Okupacji Hitlerowskiej IZ.

W dniu 21.3. odwiedził IZ dr Klaus Ziemer, docent nieetatowy w *Institut für Politische Wissenschaft* w Heidelbergu (RFN).

W dniu 30.3. odbyło się Walne Zebranie Członków IZ (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1989, ss. 170 - 178).

Prof. dr Hans von Mangoldt z uniwersytetu w Tübingen (RFN) wygłosił w dniu 5.4. w IZ odczyt pt. *Zur Rechtslage Berlins in Deutschland*.

W dniach 16 - 21.5. obradowała w Piwnicznej XXII konferencja Wspólnej Komisji Podręcznikowej PRL-RFN, poświęcona tematowi *Polska i Niemcy w systemie państw europejskich*.

W sesji naukowej zatytułowanej *50 Jahre nach Überfall auf Polen* zorganizowanej w Berlinie Zachodnim przez tamtejszą Akademię Ewangelicką uczestniczyła delegacja IZ w składzie: wicedyrektor prof. dr Lech Janicki, prof. dr Anna Wolff-Powęska i dr Tomasz Budnikowski.

W dniu 29.5. odbyło się w IZ spotkanie panelowe poświęcone sprawom integracji europejskiej i pojęciu „europejskość” (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1990, ss. 131 - 135).

Dr Jürgen Hoffmann z Instytutu Niemieckiego Ruchu Robotniczego Akademii Nauk Społecznych NRD w Berlinie wygłosił w IZ 1.6. odczyt pt. *Historyczne aspekty stosunków NRD-RFN*.

Sekretarz naukowy PAN, prof. dr Roman Ney, spotkał się w Poznaniu 18.6. z przedstawicielami dyrekcji IZ i omawiał sprawy inwestycyjne dotyczące Instytutu.

IZ, Instytut Historii UAM i Instytut Studiów Międzynarodowych uniwersytetu

Karola Marksa w Lipsku zorganizowały wspólnie w Poznaniu w dniach 21 - 23.6. konferencję naukową pt. *Niemcy w polityce międzynarodowej na przełomie pokoju i wojny (1939 - 1941)*.

W dniu 28.6. staraniem IZ i Stowarzyszenia „PAX” odbyła się w Poznaniu konferencja naukowa na temat Traktatu Wersalskiego z perspektywy 70 lat (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 1/1990, ss. 126 - 130 oraz „Życie i Myśl” nr 10/1989, ss. 48 - 64).

W dniach 4 - 5.9. IZ zorganizował w Poznaniu konferencję naukową poświęconą stosunkom polsko-brytyjskim i genezie II wojny światowej (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1990, ss. 135 - 137 oraz „Życie i Myśl” nr 10/1989, ss. 67 - 70).

Mgr Ilona Romiszewska z Zakładu Ekonomii IZ uzyskała w Instytucie 20.6. stopień doktorski na podstawie pracy pt. *Wspólna polityka rolna i handlowa Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej jako czynniki kształtujące handel artykułami rolno-spożywczymi między Polską a EWG*.

W dniu 8.11. zmarł kierownik Zakładu Historii IZ, doc. dr hab. Jerzy Marczewski (nekrolog i bibliografia prac Zmarłego zob. „Przegląd Zachodni” nr 1/1990, ss. 131 - 137).

W dniach 13 - 17.11. przebywał w IZ prof. Vladimir V. Pustogorow z Instytutu Państwa i Prawa Akademii Nauk ZSRR w Moskwie i wygłosił odczyt pt. *Nienaruszalność granic we wspólnym europejskim domu*.

Pracownia warszawska IZ zorganizowała w Warszawie w dniach 15 - 16.11. sesję naukową pt. *Polska nauka i oświata w latach II wojny światowej*.

W dniu 17.11. odbyło się nadzwyczajne Walne Zebranie Członków IZ (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1990, ss. 115 - 120).

IZ, Rozgłośnia Polskiego Radia i TV w Poznaniu, redakcja „Głosu Wielkopolskiego” oraz Stowarzyszenie „Wisła-Odra” zorganizowały w dniach 24 - 25.11. XV spotkanie naukowców i publicystów niemcoznawców. Tematem spotkania była *Zjednoczona Europa — wizje i perspektywy* (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1990, ss. 120 - 122).

W dniu 30.11. złożył w IZ wizytę informacyjno-kurtuazyjną, Jurij Sołotkin, konsul w Konsulacie Generalnym ZSRR w Poznaniu.

W dniach 6 - 8.12. przebywali w IZ dyrektor Instytutu Studiów Międzynarodowych uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku prof. dr sc. Wolfgang Kleinwächter i prof. dr sc. Walter Poeggel. Ustalono założenia współpracy na lata 1990 - 1995.

Istniejący przy IZ Niezależny Ogólnopolski Zespół Socjologów ds. Ludności Rodzimej zorganizował w dniach 7 - 8.12. konferencję naukową pt. *Ślązacy, Kaszubi, Mazurzy i Warmiacy — problem identyfikacji narodowej i regionalnej* (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1990, ss. 137 - 139).

W dniu 13.12. odczyt pt. *Stosunki Polska-RFN po wizycie H. Kohla w Polsce* wygłosił doc. dr Jerzy Sułek, wicedyrektor departamentu MSZ.

W dniu 15.12. wizytę w IZ złożył Ib Ronne, przewodniczący Koła Sonnenberg w Kopenhadze.

1990

Dyrektor IZ prof. dr Antoni Czubiński i wicedyrektor IZ mgr Maciej Cieciora przyjęci zostali 11.1. przez Marka Boguckiego, wiceministra Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń.

Mgr Romualda Zwierzycka objęła z dniem 1.2. stanowisko kierownika Działu Wydawniczego — Redaktora Naczelnego Wydawnictwa IZ.

W dniu 21.2. wizytę w IZ złożył ambasador RFN w Polsce Günter Knackstedt.

W dniu 20.3. prezes Kuratorium IZ, prof. dr Henryk Olszewski i dyrektor IZ prof. dr Antoni Czubiński zostali przyjęci przez prezesa PAN prof. dra Aleksandra Gięsztorę. Przedmiotem rozmów były sprawy statusu prawnego IZ w ramach PAN.

Kuratorium IZ przyjęło w dniu 28.3. rezygnację prof. dra Antoniego Czubińskiego ze stanowiska dyrektora IZ (faktycznie pozostał do dnia 30.6.).

W dniu 28.3. odbyło się Walne Zebranie Członków IZ (sprawozdanie zob. „Przeгляд Zachodni” nr 3/1990, ss. 122 - 133).

W dniu 29.3. odczyt pt. *Polityka USA w kwestii niemieckiej oraz wobec Europy Środkowej* wygłosił prof. Robert Gerald Livingston, dyrektor *American Institute for Contemporary German Studies* w Waszyngtonie.

Prezydent RP, Wojciech Jaruzelski nadał w dniu 3.4. prof. drowi Lechowi Janickiemu tytuł naukowy profesora zwyczajnego nauk prawnych.

W dniach 6 - 8.4. IZ i studenckie koło Stowarzyszenia Przyjaciół ONZ zorganizowały w Poznaniu konferencję naukową nt. *Polacy i Niemcy w nowej Europie*.

W dniu 25.5. odbyło się Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków IZ (sprawozdanie zob. „Przeгляд Zachodni” nr 4/1990, ss. 142 - 147).

W dniach 5 - 10.6. w Eutin (RFN) odbyła się XXIII konferencja Wspólnej Komisji Podręcznikowej Polska-RFN. Jej tematem było: *Polska i Niemcy w systemie państw europejskich w latach 1848 - 1918*. Uczestniczyła w niej delegacja IZ w składzie: dyrektor prof. dr Antoni Czubiński, wicedyrektor mgr Maciej Cicciora i prof. dr Jerzy Krasuski.

Prof. dr Anna Wolff-Powęska objęła z dniem 1.7. stanowisko p.o. dyrektora IZ.

W dniach 14 - 21.7. IZ i organizacja *Internationaler Arbeitskreis* z Sonnenbergu (RFN) zorganizowały w Poznaniu seminarium naukowe pt. *Polska — wczoraj, dziś, jutro*.

W uroczystościach 40-lecia istnienia Towarzystwa Niemiecko-Polskiego w RFN, odbywających się w dniach 6 - 11.9. we Frankfurcie nad Menem, uczestniczył prof. dr Lech Janicki.

Dyrektor IZ prof. dr Anna Wolff-Powęska, prezes Kuratorium IZ prof. dr Wojciech Wrzesiński i wiceprezes tegoż Kuratorium prof. dr Andrzej Kwilecki przyjęci zostali w dniu 13.9. przez ministra spraw zagranicznych prof. dra Krzysztofa Skubiszewskiego.

W dniach 18 - 19.9. odbyła się w Lipsku konferencja naukowa pt. *Die deutsche Frage im europäischen Haus*, której organizatorami były wspólnie Instytut Studiów Międzynarodowych uniwersytetu w Lipsku i IZ.

W październiku powołana została nowa redakcja obcojęzycznego półrocznika IZ „Polish Western Affairs”. Redaktorem naczelnym tego czasopisma został dr Zbigniew Mazur.

W dniu 8.10. odczyt w IZ wygłosił dr Theo Machtenberg, dyrektor *Gesamteuropäisches Studienwerk* we Vlotho (RFN).

W dniu 30.10. odczyt w IZ wygłosił dr Peter Bender, publicysta z RFN.

W dniach 12 - 16.11. przebywał w IZ Pavel Škorpil, kandydat nauk z Instytutu Historii Akademii Nauk w Pradze.

W dniach 17 - 19.11. staraniem IZ obradowało w Poznaniu prezydium Wspólnej Komisji Podręcznikowej Polska-RFN nad ustaleniem planu działania na rok 1991.

W dniach 22 - 23.11. odbyło się XVI spotkanie dyskusyjne naukowców i dziennikarzy, tym razem poświęcone tematowi *Zjednoczenie Niemiec — szansa czy zagrożenie?* Jego organizatorami obok IZ byli: Polskie Radio i Telewizja w Poznaniu, redakcja „Głosu Wielkopolskiego”, Stowarzyszenie „Wisła-Odra” oraz Niezależny

Ogólnopolski Zespół Socjologów ds. Ludności Rodzimej (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 1/1991, ss. 235 - 238).

W dniu 5. 12. wygłosił odczyt pt. *Normalisierung zwischen Polen und Deutschland — Reflexionen und Perspektiven* prof. dr Dieter Schröder, z Wolnego Uniwersytetu w Berlinie, sekretarz stanu i szef kancelarii Senatu tego miasta.

W dniach 10 - 12.12. przebywali w IZ prof. dr Walter Poeggel i dr J. Bernhardt z Instytutu Studiów Międzynarodowych uniwersytetu w Lipsku.

W dniu 14.12. wizytę w IZ złożył prof. dr Milan Hauner, dyrektor Centrum Wilsona w Waszyngtonie.

W dniu 18.12. odczyt pt. *Zjednoczenie się Niemiec i jednoczenie się Europy* wygłosił w IZ prof. dr Eberhard Schulz, wicedyrektor *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik E.V.* w Bonn.

W dniu 19.12. złożył wizytę w IZ prof. Makoto Otuski z uniwersytetu Ryukoku w Japonii.

1991

Prof. dr Anna Wolff-Powęska powołana została z dniem 1.1. przez sekretarza naukowego PAN, prof. dra Leszka Kuźnickiego, na stanowisko dyrektora IZ.

W dniu 18.1. gościł w IZ metropolita poznański, ksiądz arcybiskup Jerzy Stroba.

W dniu 4.2. przebywali w IZ członkowie zarządu Towarzystwa Niemiecko-Polskiego RFN, prof. dr Helmut Ridder, Karl Forster i Christoph Koch.

W marcu obowiązki redaktora naczelnego organu IZ kwartalnika „Przegląd Zachodni” objęła dr Hanka Dmochowska.

W dniu 1.3. złożył wizytę w IZ i spotkał się z jego pracownikami, przewodniczący Unii Demokratycznej, Tadeusz Mazowiecki (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1991, ss. 187 - 188).

W dniu 1.3. złożył wizytę w IZ i spotkał się z jego pracownikami przewodniczący IZ. W ich wyniku przewodniczącym Komisji został dr Marian Woźniak.

W dniu 7.3. podpisana została w Warszawie umowa między Komitetem Badań Naukowych a IZ w sprawie dofinansowania działalności Instytutu.

W dniu 8.3. odbyło się przed Radą Naukową Instytutu Historii UAM kolokwium habilitacyjne dra Bogdana Koszela z Zakładu Nauk Politycznych IZ na podstawie pracy pt. *Hiszpański dramat 1936 - 1939. Wojna domowa w polityce mocarstw europejskich* (IZ, Poznań 1991).

W dniu 13.3. wizytę w IZ złożył Antanas Jurszenas, konsul ZSRR w Poznaniu.

W dniu 21.3. został podpisany w Poznaniu akt założycielski Fundacji „Instytut Zachodni”. Jej głównym celem jest:

- wspieranie działalności naukowo-badawczej, organizacyjnej i promowanie wydawnictw Instytutu Zachodniego w kraju i za granicą,
- honorowanie wybitnych osiągnięć naukowych w zakresie studiów niemieckoznawczych i europejskich w Polsce,
- popieranie różnych form działalności mających na celu zbliżenie Polaków i Niemców.

W dniu 22.3. odczyt w IZ wygłosił prof. Erwin Oberländer z uniwersytetu w Moguncji (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1991, ss. 188 - 189).

W dniu 4.4. odbyło się Walne Zebranie Członków IZ (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1991, ss. 189 - 197).

W dniu 11.4. złożyła wizytę w IZ delegacja Akademii Ewangelickiej w Berlinie (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 2/1991, ss. 197 - 198).

IZ i *Gesamteuropäisches Studienwerk* we Vlotho (RFN) zorganizowały wspólnie w dniach 16 - 17.4. w siedzibie IZ sesję naukową nt. *Rola Polski i Niemiec w procesie jednoczenia się Europy* (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 205 - 208).

Prof. Igor Bestużew-Łada z Instytutu Socjologii Akademii Nauk ZSRR wygłosił 7.5. w IZ odczyt poświęcony problemowi przyszłych kierunków rozwoju ludzkości, kładąc przy tym nacisk na przemiany, jakie obecnie zachodzą w ZSRR (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 208 - 211).

W dniu 13.5. dr Andrzej Sakson z Zakładu Socjologii IZ na podstawie pracy pt. *Mazurzy — społeczność pogranicza*, Poznań 1990, złożył kolokwium habilitacyjne na Wydziale Nauk Społecznych UAM.

Ryszard Kapuściński, znany dziennikarz i pisarz, spotkał się 13.5. z pracownikami IZ i podzielił się wrażeniami i refleksjami z pobytu w ZSRR oraz na temat rozwoju sytuacji w tym państwie (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 211 - 213).

W dniu 15.5. odbyło się spotkanie pracowników IZ z Aleksandrem Smolarem, doradcą premiera Tadeusza Mazowieckiego i klubu parlamentarnego Unii Demokratycznej, redaktorem wychodzącego w Londynie kwartalnika „Aneks”, współpracownikiem miesięcznika „Res Publica” (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 213 - 214).

W dniu 21.5. odczyt o dyplomacji polskiej w okresie międzywojennym i teraźniejszym, wygłosił w IZ prof. Piotr Wandycz z *Department of History* na uniwersytecie Yale w New Haven (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 214 - 215).

W dniu 22.5. odbyło się w IZ spotkanie z byłym prezesem Radia i Telewizji, znawcą literatury rosyjskiej, Andrzejem Drawiczem (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 216 - 218).

W dniach 23 - 25.5. odbyła się w Olsztynie konferencja naukowa pt. *Teoretyczne i metodologiczne problemy badań nad ludnością rodzimą*, której organizatorami byli tamtejszy Ośrodek Badań Naukowych i IZ.

W dniu 29.5. odbyło się spotkanie pracowników IZ z Adamem Michnikiem, posłem na Sejm RP, redaktorem naczelnym „Gazety Wyborczej” (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 3/1991, ss. 218 - 220).

Na podstawie wcześniej podjętej uchwały Dyrekcji IZ, nastąpiły z dniem 31.5. zmiany w strukturze organizacyjnej Instytutu polegające m.in. na likwidacji istniejących dotychczas zakładów naukowych oraz pracowni warszawskiej Zakładu Badań Dziejów Okupacji Hitlerowskiej w Polsce przy IZ.

W dniu 12.6. wizytę w IZ złożył Thomas Carmichael, konsul USA w Poznaniu.

W dniu 12.6. wizytę w IZ złożył prof. dr Jan Karski z *Georgetown University* w USA.

W dniu 18.6. odczyt w IZ wygłosił dr Dieter Bingen z *Bundesinstitut für ostwissenschaftliche und internationale Studien* w Kolonii.

W dniu 4.9. odbyło się zebranie pracowników IZ, na którym na podstawie przepisów ustawy z dnia 25.7.1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (tekst jednolity Dz.U. nr 44/1991, poz. 194) przeprowadzono wybory do nowej Rady Naukowej IZ. Przewodniczącym jej został prof. dr Andrzej Kwilecki.

W dniach 24 - 25.9. IZ i Instytut Studiów Międzynarodowych przy uniwersytecie w Lipsku zorganizowały w Poznaniu konferencję naukową pt. *Aktualne aspekty przeobrażeń konstytucyjno-ustrojowych w Polsce i w Niemczech*.

Dyrektor IZ, prof. dr Anna Wolff-Powęska i przewodniczący Komisji Zakłado-

wej NSZZ „Solidarność” przy IZ podpisali w dniu 30.9. porozumienie o wprowadzeniu zakładowego systemu wynagradzania.

Z inicjatywy IZ nastąpiło w dniu 7.10. otwarcie księgarni oferującej przede wszystkim książki niemieckojęzyczne i o tematyce niemieckiej.

Dr Zdzisław Puślecki złożył w dniu 8.11. na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu kolokwium habilitacyjne na podstawie pracy pt. *Proces ekonomicznego jednoczenia się Niemiec na tle integracji krajów Wspólnoty Europejskiej*, Poznań 1990.

Mgr Maria Wagińska-Marzec obroniła w dniu 20.11. na Wydziale Neofilologii UAM pracę doktorską pt. *Zachodniemiecka pieśń protestu (Protestsong) lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych*.

W dniu 6.12. odczyt w IZ pt. *Rola Niemiec w Europie — siła i słabość* wygłosił dr August Pradetto, pracownik naukowy Wolnego Uniwersytetu w Berlinie.

W dniu 11.12. staraniem IZ, Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Mniejszości Niemieckiej Ziemi Wielkopolskiej i redakcji tygodnika „Wprost” odbyła się konferencja naukowa zatytułowana *Mniejszość niemiecka w Polsce — jej miejsce i rola w realizacji dobrosąsiedzkich stosunków między Polską a Niemcami (szanse i zagrożenia)* (sprawozdanie zob. „Przegląd Zachodni” nr 1/1992, ss. 238 - 242).

Józef Muszyński

PRZEGLĄD BADAŃ NAD DZIEJAMI KONSPIRACJI WIELKOPOLSKIEJ 1939 - 1942

W dniu 28 kwietnia 1992 r. odbyła się w Instytucie Zachodnim konferencja naukowa na temat przeglądu badań nad dziejami konspiracji wielkopolskiej 1939 - 1942 zorganizowana przez zespół przygotowujący *Encyklopedię Wielkopolski walczącej 1939 - 1945*.

Do wygłoszenia referatów i komunikatów zostali zaproszeni autorzy haseł do encyklopedii. Gośćmi konferencji byli uczestnicy konspiracji wielkopolskiej, przedstawiciele organizacji kombatanckich oraz osoby zajmujące się tą problematyką. Obecni też byli przedstawiciele lokalnej prasy, radia i telewizji.

Konferencję otworzył i zebranych powitał wicedyrektor Instytutu Zachodniego doc. Tadeusz Wróblewski, który przekazał przewodnictwo konferencji prof. Czesławowi Łuczakowi.

Profesor Cz. Łuczak w wystąpieniu o stanie badań nad dziejami konspiracji wielkopolskiej 1939 - 1942 zwrócił uwagę na to, iż dopiero ostatnie lata umożliwiły w pełni badania nad konspiracją. Po 1989 r. uzyskano większy dostęp do materiałów zawierających niezbędne informacje o konspiracji. W przeszłości nie było możliwości prowadzenia nad tym problemem kompleksowych badań. Wydawnictwa często odmawiały publikacji książek dotyczących tej tematyki preferując opracowania na temat ruchów lewicowych. Taka sytuacja sprawiła, że ukazujące się publikacje przedstawiały niepełny i jednostronny obraz konspiracji. Stracony czas trzeba teraz nadrobić, aby wypełnić lukę w naszej wiedzy o tamtych czasach. Trzeba zachęcić żyjących jeszcze uczestników konspiracji, aby spisali swoje wspomnienia o tamtym okresie.

Następnym mówcą był doc. Mieczysław Starczewski z Wojskowego Instytutu Historycznego, który przedstawił tajne struktury wywiadu i dywersji Wojska Polskiego w latach 1938 - 1939. Już w 1934 r. przystąpiono do organizowania sieci